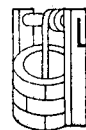

H O M É R O V A

Í L I A S

PŘELOŽIL OTMAR VAŇORNÝ

JAN LAICHTER V PRAZE 1942

Praha 8/III. 1948

*Hele
Voloděvi*

kterých jsme dobyli kdys svým dlouhým kopím a silou,
kdykoli zámožná města jsme bořili smrtelným lidem.“

Pravil a soudruhům svým pak slavný Achilleus velel,
trojnohý velký kotel dát na oheň, aby co nejdřív
345 Patrokla umýt mohli a krvavou ssedlinu spláchnout.

Druhové kvapili dát ten kotel na oheň žhoucí,
nalili do něho vody a vespod topili dřívím:
plápolal velký žár kol trojnože, voda se hřála.
Ale když v lesklém kotli již voda se počala vařit,

350 tehdy mu omyli tělo a natřeli olejem mastným,
devítiletou masť mu plnili na těle rány,
pak jej na lože dali a jemným přikryli plátnem,
celého, od hlavy k nohám, a bílým rubášem svrchu.

Achilleus rychlý v běhu a veškeri krajané jeho
355 kvílili po celou noc kol Patrokla, plačíce žalně.

K Hěře tu promluvil Zeus, své sestře a zároveň choti:
„Přece's provedla svou, ó vznešená, výrazných zraků!
Rychlého reka jsi v boj zas vzbudila — teď je už jisto,
vlastní že synové tví jsou Achajci kaderi dlouhých.“

360 Bohyně výrazných zraků mu pravila, vznešená Héré:
„Jaké's to pravil slovo, ty Kronův přehrozný synu!?
Vždyť přec i každý člověk smí jinému provésti něco,
který jen smrtelný jest, jenž tolik důvtipu nemá,
proč bych nesměla já — jež, myslím, první jsem z bohyně,
365 ježto jsem téhož rodu a protože slovu tvou ženou,
ty pak, Zéve, jsi král všech nesmrtných bytostí božských —
Trojánům přistrojit pád, když na ně jsem pojala zášti!?“

Taková byla jich řeč, již navzájem mluvili k sobě.

Nová zbroj Achilleova.

370 Thetis třpytivých nohou již vcházela v Hěfaistův palác,
hvězdnatý, nezrušitelný a z božských nejvznešenější,
bronzový, který si sám byl zrobil Hěfaistos chromý.

Našla ho v pilné práci, jak zpocen kol měchů se toče,
trojnože, celkem dvacet, si uměle zhotovit hleděl,
aby mu u stěn stály, kol dokola výstavné síně.
375 Ke každé jejich noze pak připojil kolečko zlaté,
aby mu do schůzí bohův i samoděk dojeti mohly,
odkudž by na místo své zas jezdily — hotový zátrak.

Celkem je hotovy měl, jen scházela ozdobná ucha:
právě je připojit hodlal a koval příhodné nýtky.

380 Zatím co taková díla tam hotovil umělou myslí,
Thetis třpytivých nohou se vtom již blížila k němu.

Charis, vyšedši z domu, ji zahlédne, závojem krytá,
krásná, již přeslavný bůh měl za ženu, dovedný mistr,
vřele jí pravici tiskne, dí slovo a promluví takto:
385 „Copakže přišla jsi k nám, ó Thetido s oděvem dlouhým,
milá, nad jiné ctná? — vždyť jindy sem nechodíš často!
Avšak vejdi jen k nám, bych dala ti jídlo a pití!“

Pravila bohyně jasná a Thetidu zavedši dovnitř,
na křeslo, zdobené stříbrem, ji pozvala v komnatě sednout,
390 úpravné, velice krásné, jež vespod podnožku mělo,
hned pak volala muže a umělci slavnému řekla:
„Hěfaiste, honem pojď sem, vždyť Thetis chce od tebe něco!“

Na to jí přeslavný bůh zas pravil, dovedný mistr:
„Aj, toť vznešenou máme a ctěnou bohyni v domě,
395 která mě v ochranu vzala, když trpěl jsem hlubokým pádem

z vule mé nestoudné matky, jež chtěla mě odstranit tajně,
poněvadž jsem byl chromý.

Tu býval bych vytrpěl strasti,
Thetis však s Eurynomou mě v mořský přijaly záliv,
dcerou to Ókeanovou, jenž opět do sebe vtéká.

400 Tam jsem po devět let jim koval přemnohé skvosty,
přezky a vinuté brože a kalíšky, řetízky na krk,
v jejich prostorné sluji, a hučivě pěníl a šuměl
Ókean, nesmírný proud, kol dokola — naprosto nikdo
nevěděl o tom z bohův a žádný z pozemských lidí,
405 Thetis jen s mořskou nymfou, jež ve svou mě ochranu vzaly.

Ta teď přichází k nám.

Jest svatá povinnost moje,
Thetidě kadeří krásných se za život odplatit cele.

Ted' však, manželko má, jí předlož' jídlo a pití,
já zatím kovářský měch dám se vším nářadím stranou!"

410 Pravil funicí obr a ihned se od špalku zdvihl,
kulhaje — tenká lýtka jen stěží se viklala pod ním.

Odstavil od ohně měchy, a veškero nářadí svoje,
kterým pracoval ted', zas do truhly stříbrné složil.

Ruce pak nakonec obě i obličej omýval houbou,
415 také mohutnou šíjí a široká zarostlá prsa.

Oblékl šat, vzal pádnou hůl, pak ze dveří vyšel,
kulhaje, šly s ním služky a byly mu podporou v chůzi,
ze zlata — živým dívkám však úplně podobny byly:
v prsou rozum jim jest, jest hlas v nich, v nich je i síla,
420 znají i umělé práce, jimž věční je učili bozi.

S námahou, po boku jdouce, jej držely — Héfaistos belhal

k místu, kde Thetis byla a na lesklém seděla křesle,
vřele jí pravici stiskl, děl slovo a promluvil takto:

425 „Copakže přišla jsi k nám, ó Thetido s oděvem dlouhým,
milá, nad jiné ctná — vždyť jindy sem nechodíš často!
Pověz, co na mysli máš, mé srdce mi káže to splnit,
jestliže mohu to splnit a vůbec splnit to možno!"

Thetis pak, roníc slzy, mu dala zas odpověď tuto:

430 „Zkusila některá někdy, co vůbec je v Olympu bohyň,
tolik ve hrudi své, ó Héfaiste, žalostných trampot,
kolik ze všech bohyň mi Kronovec přisoudil strastí?
Neboť z bohyň mořských mě jedinou podrobil muži,
Péleu, z Aiaka rodem. — I snesla jsem lidské to lůžko,
velmi, ach nerada velmi! — Ten smutným vysílen stářím
435 leží v paláci svém. — — Ted' přidal trampoty jiné:

Syna mi Olympský Zeus sic zrodit a vychovat popřál,
z hrdinů nejlepšího — ten vypučel podobný stromku.

Když pak vypěstěn byl jak strůmek v záhybu sadu,
440 pak jsem do Tróje já jej poslala na křivých lodích,
aby tam s Trójany válčil. — Však já ho už nespátřím doma,
neboť se nevrátí víc v dům statného Pélea otce!

Dokud však na světě žije a vidí sluneční světlo,
má jen žal — já nemohu nic být pomocna jemu:

445 Dívku, již v čestný mu dar kdys danajští synové dali,
tu mu zas Achaiů král v své přemoci uchvátil z rukou.
Pro tu on velmi se trápil a kormoutil.

Achajce zatím
zahnalo trójské mužstvo až do lodí — ani jim vůbec
nedalo vyjít z nich.

ILIAS

Pak přední ho prosili vůdci,
velice četné dary, a vzácné, nabízejíce.

450 Tehdáž Achilleus sám sic zamítl odvrátit zkázu,
avšak vlastní zbroj dal Patroklu, příteli svému,
načež ho do bitvy poslal a četné mužstvo mu přidal.

Po celý den pak boj kol Skajské sváděli brány.
Byli by trójský hrad tam zbořili, kdyby byl Foibos
455 silného Menoitiove, jenž množství pohubil lidu,
nezabil v předních řadách a Hektoru oslavy nedal.

Proto tu objímám teď tvá kolena, zdali bys nechtěl
ochotně přílbu a štít dát synovi krátkého věku,
také holeně krásné, jež k nohám by vázaly spony,
460 brnění těž — vždyť zbroj, již míval, ztratil mu přítel,
od Tróů sklán.

Ted' zármutku pln, syn na zemi leží.“

Na to jí přeslavný bůh zas pravil, dovedný mistr:
„Vzmuž se a o tuto věc v svých prsou starostí neměj!

Kéž bych mohl tak jistě jej před smrtí, zármutku plnou,
465 daleko skrýt, až hrozný los jej postihne jednou,
jakože dostane zbroj, již kráse by jistě se mnohý
z lidstva, jež přčetné jest, pak podivil, kdo by ji spatřil.“

Pravil a nechal ji tam.

Pak ke svým přikročil měchům,
rychle je obrátil k ohni a pak jim dmýchatí kázal.

470 Dvacet celkem měchů mu dmýchalo na jeho pánve,
příhodné do ohně proudy dle potřeby vydechující:
silný, by v pospěchu díla byl po ruce, jindy zas slabý,
vždycky, jak Héfaiostos chtěl, jak po každé žádalo dílo.

ZPĚV XVIII.

Házel do pánví cín, pak měď též nezlomitelnou,
475 stříbro a vzácné zlato.

Hned potom Héfaiostos vložil
na špalek kovadlo velké a pádné kladivo silné
chopil pravicí svou, však levicí uchopil kleště.

Štít.

Velký a pevný štít bůh vyráběl ze všeho nejdřív,
kruhem jej uměle robil a lesklou obrubou vroubil,
480 trojitou, samý třpyt, pak řemen pobitý stříbrem.

Vrstev veliký štít měl patero, na ploše jeho
ozdobné obrazy mnohé svou umělou vyráběl myslí:

Střed štítu: *země, nebe, moře.*

Vprostřed vytvářel zem, bář nebes a hladinu mořskou,
Hélia neúmorného a jasný v úplňku měsíc,
485 s nimi i veškeré hvězdy, jež celou oblohu zdobí,
souhvězdí Pléjad a Hyad a silného Óarióna.
Také Medvěda zrobil, jenž Vůz jest nazýván příjímím,
točí se na témž místě a zírání Óarióna,
koupelí Ókeanových sám jediný účasten nejša.

První pruh: dvě města: a) *město v míru: svatba, soud.*

490 Dvě pak zobrazil měst, v nichž bydlili smrtelní lidé,
krásných — v jednom byl sňatek a slavné svatební hody:
nevěstu z ženské síně tím městem v průvodu vedli,
příčemž pochodně plály a zvučela svatební píseň.

Mladí se tanečníci tam točili, ve středu jejich
495 píšťaly hrály a loutny — a četné zvědavé ženy,
stojíce v průjezdech domů, se s podivem dívaly na ně.

ÍLIAS

Hojný na sněmu lid byl shromážděn: jednali právě
o sporu: občanů dvě stran náhrady rozepři mělo
za muže zavražděného: vrah tvrdil, že zaplatil všecko,
500 dávaje důkazy lidu, sok popíral, že by co dostal.
Avšak přáli si oba, by znalý je rozhodl soudce.
Lid, jak komu kdo přál, svůj souhlas najevo dával.
Héroidi hlučící lid tam tišili, starší pak lidu
na křesla kamenná sedli a v posvátném okruhu soudním
505 héroidů zvucných hlasů v své pravici drželi žezlo,
s kterým vstávali s křesel a po řadě činili nález.
Zároveň uprostřed nich dvě talentů leželo zlata
za dar pro toho soudce, jenž nález nejlepší podá.

b) město ve válce: *záloha, boj.*

510 Kolem druhého z měst dvě vojenských táborů bylo,
ze zbraní tryskala zář:

Měl nepřítel úmysl dvojí:
buďto jim zbořit město, neb na dvě rozdělit jmění,
všecko, jež ve svém nitru to rozkošné chovalo město.

Měšťané nechťeli svolit a chystali zálohu tajně:
hradeb manželky milé a slabé hájily dítky,
515 stojíce k ochraně na nich a mužové stížení stářím.

Vytáhli, v čele jim Arés a bohyně Athénská Pallas,
ze zlata zrobení oba a v zlaté odění roucho,
ve zbroji, postavy velké a krásné jak bohové právě,
nad jiné patrní všem, lid pod nimi mnohem byl menší.

520 Když však přišli až k místu, kde vhodnou se záloha zdála,
u řeky, u které k pití se scházela veškerá stáda,
tamo si usedlo mužstvo, jsouc oděno v jiskřivý krunýř.
Podál tábora vojska dva zvědové, sedíce zvláště,

ZPĚV XVIII.

číhali, zdali by ovce a lesklé spatřili krávy:
525 brzy se přihnala stáda, dva pastýři kráčeli s nimi,
pištěl se baviče hrou, vždyť neměli o léčce tuchy.

Měšťané zhlédli je jíti a přiběhli, s rychlostí velkou
zabrali s obou stran jak hojnost skotu tak stáda
krásných bělostných ovcí a zabili pastýře bravu.

530 Když však nepřítel slyšel, jenž seděl před shromaždištěm,
u krav veliký hluk, hned na vozy poskočných koní
vstoupili a za nimi jeli a také záhy je stihli.

Stanuvše počali půtku a válčice na břehu řeky,
oštěpy kovových hrotů tam házeli naproti sobě.

535 Tam byl Svár, tam Ryk, tam hrozná Morana zhoubná
jednoho, živého, s ranou, a druhého bez rány držíc,
jiného válečnou vřavou, již mrtvého, za nohy vlekla.
Háv, jež na plecích měla, byl rudý od krve mužů.

Byli jak živí lidé, jak živí sváděli boje,
540 mrtvoly padlých mužů si hledíce vzájemně vyrvat.

Druhý pruh: život venkovský: *orba, žně, vinice.*

Potom zas kyprý lán tam vytvářel, úrodnou půdu,
širokou, oranou třikrát, a četní oráči na ní
do kruhu potahy hnali, vždy obratem, vzhůru i dolů.

Kdykoli obratem zpět zas dostihli souvrati pole,
545 pohár sladkého vína jim dával do rukou vždycky
muž, jenž po každé přišel.

Dle brázdy se vraceli jiní,
k souvrati dlouhé nivy se snažíce dostati nazpět.

Vzadu se černala prst, jež byla jak zoraná právě,
ačkoli ze zlata byla — což obzvláště budilo podiv.

550 S vysokým obilím lán tam Héfaiostos vytvářel potom:
ženci je kosili srpy, jež ve svých pravících měli:
hustě tu, za hrstí hrst, jim padaly požaté klasy,
vzadu je vazači brali a povříšly vázali v snopy;
celkem vazačů tré tam vázalo, za nimi hoši
555 sbírali požaté hrsti, a rychle je nosíce v rukou,
vazačům dávali stále, a u brázdy, ve středu jejich,
pán stál, v pravici žezlo, a mlčky se radoval v srdci.
Sluhové opodál nich jim pod dubem chystali jídlo,
velkého k hostině býka jim zabivše, ženy pak hojnost
560 ječné mísily mouky a žencům ji chystaly k jídlu.

Potom i viničný sad tam vytvářel, plničky révy,
krásný, ze zlata celý, a tmavé byly tam hrozny.
Stříbrné vinné tyče v něm dlouhým pořadím stály,
příkop po obou stranách byl modravý, ohrada kolem
565 z cínu, a jediná jen tím sadem pěšinka vedla,
po které nosiči hroznů, když klidili, vždycky se brali.

Po ní mladistvé dívky a jinoši láskovné myslí
sladký nosili plod, jež v koších pletených měli.

570 V jejich středu byl hoch, jenž hrál jim na struny libě,
na svou zvučnou loutnu, a zpíval žalozpěv ke hře,
krásně a jemným hlasem, a do taktu veškerá mládež
kráčela, výskala, pěla a tančila k průvodu zpěvu.

Třetí pruh: *lvi přepadnou stádo, pastvina, tanec.*

575 Skotu pak s přímými rohy tam Héfaiostos vytvářel stádo,
ze zlata některé z krav bůh vyrobil, jiné pak z cínu:
ze dvora s bučením táhlým se zvířata na pastvu hnala,
podél hučící řeky a podél klátivé třtiny.

Zároveň s kravami svými šli řadou pastýři čtyři,
zlatí, a devět psů jim po boku běželo rychlých.

580 Dvojice strašných lvů vtom chopila řvoucího býka
v prvním pořadí stáda, a býk ten strašlivě buče,
vlečen byl od oněch lvů.

Psů smečka a junáci za ním —
Lvové mu roztrhli kůži a chlemtali z velkého býka
střeva i temnou krev.

Však pastýři úplně marně
naproti zuřivým lvům své rychlé ohaře švali:
585 neboť majíce kousnout, vždy prchali ode lvů nazpět,
jenom nablízku stáli a štěkali, vždycky však couvli.

Pastvinu přeslavný bůh tam vytvořil, dovedný mistr,
velkou, v úvale krásném, a bělostné ovce tam byly,
ovčiny, pastýřské chýše a ohrady střechami kryté.

590 Rejiště přeslavný bůh též zobrazil, dovedný mistr,
Héfaiostos, docela tak, jak Daidalos v rozlehlém Knósu
pro dívku kadeří krásných kdys vytvořil, pro Ariadnu.

Na něm svobodní hoši a dívčiny veliké ceny
tančili tvoříce kruh, druh v zápěstí soudruha drže.
595 Dívčiny v jemná roucha a jinoši v suknice krásné,
tканé, oděni byli, jež mírně se olejem leskly,
děvušky čelenky krásné a junáci mečiky měli
zrobené z ryzího zlata a řemeny pobité stříbrem.

Brzy tu cvičenou nohou se pustili do kola v tanec,
600 lehko, jak hrnčířský kruh, jenž dobře se do dlaní hodí —
— hrnčíř kdy sedne si k němu a zkouší, dobře-li běží —
brzy zas tančili v řadách a kráčeli naproti sobě.

Nadmíru četný dav kol tohoto libého tance,

ILIAS

plný radosti stál.

605 Též božský pěvec jim zpíval,
na loutnu provodě zpěv.

Dvě kejklířů bylo tam také,
kteří, když počínal zpívat, se točili ve středu jejich.

Čtvrtý pruh: *Ókeanos*.

Silný a velký proud tam vytvořil Ókeanův
kolem krajního lemu, kol dokola pevného štítu.

Ostatní zbroj.

610 Když však byl od boha štít již vytvořen, velký a pevný,
zrobil mu také krunýř, jenž svítil nad září ohně,
zrobil i těžkou přilbu a ke skráním přilehlou dobře,
úpravnou, velice krásnou, a zlatý připevnil chochol,
zrobil i holeně krásné, jež vytvořil z táhlého cínu.

615 Když již zhotovil zbroj, ten slavný, dovedný mistr,
ihned ji vyzdvihl z dílny a před matku rekovu složil.

Thetis pak hned jak jestřáb se s Olympu sněžného snesla
se zbrojí od Héfaiста, jež jasným jiskřila leskem.

III.

ACHILLEUS V BOJI